

**UNDERSØGELSE AF PÆDAGOGISK PRAKSIS PÅ
PRODUKTIONSSKOLER OG ALMEN VOKSEN
UDDANNELSE PÅ VUC: INSPIRATION FOR DEN
NYE FORBEREDENDE GRUNDUDDANNELSE**

Rådet for Ungdomsuddannelser

Juni 2018

UNDERSØGELSE AF PÆDAGOGISK PRAKSIS PÅ AVU OG PRODUKTIONSSKOLER

BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Rådet for Ungdomsuddannelser har gennem de sidste år fået udarbejdet en række analyser af forskellige nationale og internationale uddannelser, forberedende tilbud etc. Både disse og andre undersøgelser peger direkte eller indirekte på, at den pædagogiske praksis har stor betydning for elevernes faglige udbytte af undervisningen. Pædagogisk praksis skal her forstås bredt som læringskulturen i klasseværelser og værksteder, lærer-elev-relationen, samarbejdsformer, evalueringsformer og feedback mm.

Rådet har derfor bedt Epinion lave en undersøgelse af pædagogisk praksis på produktionsskoler og på almen voksenuddannelser (AVU) på VUC'er.* Formålet med undersøgelsen er at få lærernes perspektiver på, hvad der kendetegner det pædagogiske miljø og de pædagogiske tilgange på de institutioner, som har gode udslusningsresultater med de unge.

Dette inspirationshæfte er udarbejdet på baggrund af resultaterne af undersøgelsen. For yderligere uddybning af konklusionerne, der forefindes på kommende sider, se rapporten for undersøgelsen.

* AVU udbydes også af Kriminalforsorgen, men denne undersøgelse afdækker blot AVU på VUC. Termen AVU henviser derfor fremadrettet udelukkende til AVU på VUC.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord.....	3
Metode.....	4
Formelle rammer for AVU og produktionsskoler.....	5
Om målgruppen.....	6
Undersøgelsens konklusioner.....	7
Fokuspunkter for den kommende FGU.....	12
Inspiration til implementeringsprocessen.....	21

FORORD

I løbet af efteråret 2017 har Epinion på vegne af Rådet for Ungdomsuddannelser besøgt en række produktionsskoler og AVU'er med henblik på at undersøge deres perspektiver på god pædagogisk praksis, samt hvordan den udmøntes i praksis.

Under feltarbejdet kom nyheden om, at uddannelserne skulle samles i den **nye Forberedende Grunduddannelse (FGU)**. Dette var en nyhed, som vi så afføde en del overvejelser hos både ledere og lærere under vores besøg på skolerne. Det lå dem på sinde, hvordan deres egen daglige praksis kunne tænkes at blive rammesat, styret, influeret eller befrugtet, når de skulle "passes" ind i en større organisation.

Løftet op i et helikopterperspektiv så peger disse refleksioner fra ledere og lærere på de overordnede udfordringer, som møder ethvert forsøg på at integrere to særegne kulturer i én organisation. Spørgsmålet er, **hvordan mulighedsrummene ændrer sig for de enkelte aktører** – *"kan underviserne stadig bedrive den pædagogiske praksis, som de finder god, når sammenlægningen af ledelse, administration, budgetter og pædagogiske projekter tilbyder en ny ramme at bedrive den i?"*

Med dette fokus in mente bad Rådet derfor om, at dette konklusionshæfte ikke blot samler op på undersøgelsen men også peger på nogle af de **ligheder og forskelle mellem AVU og produktionsskoler**, hvad angår forståelsen af pædagogisk praksis samt rammerne herfor.

At hæftet her sætter særligt fokus på forskelle, skal ikke ses som et udtryk for, at uddannelserne er inkompatible. Tværtimod viser undersøgelsen, at der også er meget i det pædagogiske tankegods – såsom fokus på det hele menneske og en differentieret tilgang til mødet med den enkelte – som tilbuddene deler. Snarere skal hæftets fokus på forskellene indbyde til en lokal diskussion af, hvor man med fordel kan få inspiration, og hvor man skal træde varsomt i implementeringsprocesserne, når man overvejer, hvordan de særegne og bedste træk fra hvert tilbud skal sameksistere.

METODE

God pædagogisk praksis er et omstridt begreb, der har mange definitioner, og som hænger uløseligt sammen med forskellige værdier og teorier. Derfor har undersøgelsens overordnede metodiske perspektiv været holistisk, hvor det centrale tema er mødet og samspillet mellem kursist/elev, lærer og skole.

For at undersøge dette samspil bedst muligt er der benyttet et rent kvalitativt analysedesign bestående af et omfattende casestudie af den pædagogiske praksis på otte udvalgte skoler, henholdsvis fire VUC'er, der varetager AVU-forløb, og fire produktionsskoler.

På hver af de rekrutterede skoler er der foretaget et casebesøg af en dags varighed. På casebesøget har vi interviewet lærere, vejledere/mentorer, deltagere/kursister, pædagogiske ledere mm. samt foretaget observationer af undervisnings- og læringsituationer og af læringsmiljøet på skolerne. På baggrund heraf er der lavet en netværksanalyse af, hvad lærere/ledere og elever ser som god pædagogisk praksis, og hvilke faktorer der understøtter denne praksis.

Begrebsafklaring

Pædagogisk praksis kan defineres som de handlinger, en lærer udfører over for en elev for at fremme en bestemt handle måde og læring hos eleven. Disse handlinger er dog præget af elevens med- og modspil, lærerens pædagogiske overbevisning og teorier, ledelsen på skolen og de rammer, som læreren arbejder under. Pædagogisk praksis skal derfor ses i sammenspil med det pædagogiske miljø, som også i litteraturen på området kaldes for læringsmiljø, samt den professionelle kultur på skolerne.

Læringsmiljø henviser til de fremtrædende faglige, sociale og materielle faktorer, som influerer på de enkelte elevers vej til læring. Disse miljøfaktorer kan fx være relationerne mellem lærer-elev eller elev-elev, skolens diskurs om eleverne, det fysiske arbejdsmiljø eller samarbejde med eksterne partnere. Hvor de fysiske rum omhandler skolens og klasselokalernes/værkstedernes fysiske indretning, indbefatter de sociale rum elevkontakt- og relationer inde og uden for undervisningen.

Den professionelle kultur knytter sig til skolens (ledernes og lærernes) professionelle værdier og identitet, herunder hvordan de ser sig selv og deres opgave som lærere på henholdsvis AVU og produktionsskoler.

FORMELLE RAMMER PÅ AVU OG PRODUKTIONSSKOLER

Både AVU'er og produktionsskoler har overordnet til formål at gøre eleverne uddannelses- og/eller jobparate samt bidrage til almen dannelse.

AVU's overordnede formål er, ifølge Bekendtgørelse af AVU-loven, at få kursisterne i videre uddannelse. Herunder skal tilbuddet blandt andet styrke kursisternes faglige indsigt, viden, kompetencer og kritiske sans. Ligeledes skal kursisternes tilegne sig nuancerede og målrettede mundtlige og skriftlige udtryksmåder, der gør dem i stand til at kommunikere nuanceret og målrettet.

Formålet med produktionsskolerne er, ifølge bekendtgørelsen for dette område, at styrke deltageres faglige, personlige og sociale kompetencer. Ligeledes er det også et selvstændigt formål, at produktionsskolerne skal øge deltageres almene dannelse, herunder styrke deres forudsætninger for aktiv medvirken i et demokratisk samfund.

	AVU	PRODUKTIONSSKOLE
	Optagelse. Institutionen træffer afgørelse om optagelse på de forskellige fag og niveauer eller forløb ud fra en konkret vurdering af ansøgerens forudsætninger for at kunne følge undervisningen.	Optagelse. Visitation til uddannelsen sker gennem Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Optagelse og udskrivning finder sted løbende under hensyn til de enkelte deltageres behov.
	Undervisning. AVU er tilrettelagt som enkeltfagsundervisning, der afsluttes på hhv. basisniveau og på niveauerne G, F, E og D. Undervisningen tilbydes som udgangspunkt som holdundervisning, men kan også tilbydes som fleksibelt tilrettelagt undervisning med mulighed for arbejde ved siden af.	Undervisning. Produktionsskoletilbud omfatter praktisk arbejde, produktion og teoretisk undervisning i tilknytning hertil. Der kan endvidere indgå praktik af kortere varighed i privat eller offentlig virksomhed.
	Formål. Undervisningen skal give kursisten mulighed for særlig faglig fordybelse eller mulighed for en grundigere gennemgang af vanskelige faglige emner mv. efter den enkelte kursists ønsker og behov.	Formål. Tilbuddet skal styrke deltageres personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked, herunder til beskæftigelse i fleksjob, i skånejob eller lignende.
	Skoleydelse. Der er deltagerbetaling ved AVU. Den almindelige deltagerbetaling udgør aktuelt 120 kr. for kernefag, og 1.200 kr. for tilbudsfag. Ved mindst 23 timer pr. uge er muligt at søge SU, herunder søge om tilskud til deltagerbetaling.	Skoleydelse. Produktionsskolerne udbetaler en skoleydelse. Skoleydelsen udgør 350 kr. pr. uge for deltagere under 18 år, 350 kr. pr. uge for hjemmeboende deltagere over 18 år og 1.250 kr. pr. uge for udeboende deltagere over 18 år.
	Eksamen. Undervisningen afsluttes med prøve efter reglerne i læreplanerne.	Bevis. Ved afslutningen af et forløb på en produktionsskole udsteder skolen efter drøftelse med deltageren et kompetencebevis.

OM MÅLGRUPPEN

- Sammenlignes de to elevgrupper ses det, at der både er en række forskelle og ligheder. Eleverne på produktionsskolerne er væsentlig yngre end eleverne, som tager en AVU på VUC. Dette skyldes bl.a. den øvre aldersgrænse på produktionsskolerne på 25 år.
- Der er flere kvinder på AVU end på produktionsskolen. Som det fremgår af tabellen til højre, er 6 ud 10 kursister en kvinde på AVU, hvor det blot er 4 ud af 10 på produktionsskolerne.
- Der er flere elever af anden etnisk herkomst end dansk på AVU (41 pct.) end på produktionsskolerne (12 pct.).
- Kigges der på elevernes faglige niveau, er forskellen mellem elevgrupperne ikke så stor. Ifølge tal fra Danmarks Statistik (2014) har AVU-kursister, der har gennemført folkeskolen, et karaktergennemsnit herfra på 3,5. For produktionsskoledeletagerne er det på 3,9. Til sammenligning er landsgennemsnittet på 6,8*.
- En forholdsvis stor andel af eleverne ordblinde (17 pct. på begge tilbud) relativt til den voksne danske befolkning (7 pct.)*.
- Flere af eleverne har desuden en psykisk diagnose. Her er tallene 7 pct. for eleverne på AVU og 11 pct. for eleverne på produktionsskolerne*.

Kilde. Deloitte (2016). *Analyse af AVU og produktionsskoleforløb (tal fra 2014)*.

		AVU- elever	Produktions- skoleelever
		2015	2015
Herkomst 	Dansk oprindelse	59%	88%
	Anden etnisk herkomst	34%	6%
	Efterkommere	7%	6%
	Uoplyst herkomst	0%	0%
Køn 	Mænd	41%	60%
	Kvinder	59%	40%
Alder 	15-19 år	15%	83%
	20-24 år	38%	17%
	25-29 år	19%	0%
	Over 29 år	18%	0%
	Uoplyst	10%	0%
I alt		10245	5513

Kilde: Danmarks statistik, 2017

UNDERSØGELSENS KONKLUSIONER

På de følgende sider gengives undersøgelsens hovedkonklusioner. De første fire knytter sig til, hvad god pædagogisk praksis er, og de sidste tre til hvilke faktorer, der understøtter god pædagogisk praksis.

HVAD ER GOD PÆDAGOGISK PRAKSIS?

2. GODE RELATIONER

Gode relationer fremhæves af lærerne som det altafgørende fokus for pædagogisk praksis. Netop fordi målgruppen kan have betydelige sociale og personlige udfordringer, er gode relationer – byggende på tillid, ærlighed og gensidig respekt – vigtige for at kunne nå eleverne og motivere dem til læring. Dette kræver også, at man som underviser er villig til at give noget af sig selv samt ser dét at være relationsskabende som en del af undervisningsjobbet.

3. FOKUS PÅ HVERDAGSMESTRING

Lærerne arbejder med elevernes faglige, personlige og sociale mestring og progression ved at opstille individuelle, realistiske delmål og ved hele tiden at udfordre eleverne ift. deres faglige, sociale og personlige komfort-zone. Målene, som man arbejder med, knytter sig i første omgang typisk til elevernes hverdagsmestring, da det anses som forudsætningen for at styrke deres faglige kompetencer.

4. SOCIALISERING TIL LÆRING

Lærerne på de otte skoler har et stort fokus på at socialisere eleverne til læring. Det kan enten være at lære at blive elev og/eller lære at indgå på en arbejdsplads. Fælles er, at eleverne skal lære at engagere sig i et fag, hvad enten det er dansk, matematik, grafiker eller smed, og i en vis grad skal kunne identificere sig med det. Hermed lærer eleven dels at aflæse normerne på en arbejdsplads eller en uddannelsesinstitution og dels at indgå som et ligeværdigt medlem heraf.

FAKTORER, DER UNDERSTØTTER GOD PÆDAGOGISK PRAKSIS

1. DET GODE MATCH

Det gode match mellem skole og lærer samt mellem lærer og elev er en vigtig del af den pædagogiske praksis på de besøgte skoler. Skole-lærer matchet er baseret på tanken om, at lærere har forskellige styrker, som med fordel kan supplere hinanden og sammen afdække elevernes forskellige pædagogiske og personlige behov. Lærer-elev matchet er en vigtig del af arbejdet med at danne gode relationer. Her oplever flere af skolerne gode resultater med at matche eleverne til lærernes unikke kombinationer af personlighed, faglighed og didaktik frem for blot elevens interesse eller niveau.

2. PERSONLIG OG SOCIAL STØTTE

Flere af de besøgte skoler har stort fokus på at tage hånd om elevernes sociale og personlige problemer og udfordringer – også uden for undervisningstiden. Det kan fx være også at tage med til lægen eller tage med til møder med socialrådgivere eller banken. Lærerne fortæller, at mange af de unge har svært ved at navigere i mødet med systemet, og da flere af de unge mangler støtte eller opbakning fra hjemmet i disse møder, er skolen også med her. Dette giver den unge ro til at kunne koncentrere sig om skolen og sin egen faglige udvikling.

3. FYSISKE OG MATERIELLE RAMMER

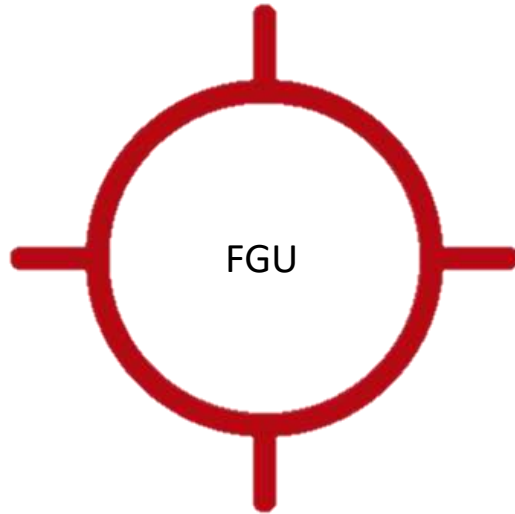
Skolens placering og fysiske rammer samt lærerens brug af rum og materialer også har stor understøttende betydning for den pædagogiske praksis. Gode fysiske rammer er med til at indikere over for de unge, at man tager dem og deres uddannelse seriøst – at det er det værd – samtidig med, at det lærer de unge at passe på deres omgivelser. Den fysiske indretning af skolen kan også have betydning for elevernes trivsel, idet små lokaler eller fysisk afgrænsede områder kan give eleverne mulighed for at trække sig fra fællesskabet, når der er behov for det.

FOKUSPUNKTER FOR DEN KOMMENDE FGU

På de følgende sider bringer vi et udvalg af nogle af de refleksioner, som de forskellige respondenter i undersøgelsen har udtrykt i forbindelse med annonceringen af FGU'en

OM FOKUSPUNKTERNE

Det er endnu svært at sige, hvordan den kommende FGU konkret kommer til at se ud, da udmøntningen heraf i høj grad præges af lokale beslutninger.

På baggrund af undersøgelsen kan vi dog bidrage med en fremskrivning af nogle relevante fokuspunkter, der er værd at være opmærksom på i implementeringen af den nye uddannelse. Disse fokuspunkter peger på, **hvor AVU og produktionsskolerne fremstår som havende fælles værdier, og hvor de divergerer.**

Formålet hermed er at **pege på nogle dilemmaer**, som aktørerne i implementeringsprocesserne kan bruge i det fremadrettede arbejde – enten til at informere deres beslutninger eller til at sætte gang i dialogen mellem de forskellige faggrupper om, hvordan deres pædagogiske forståelser kan og bør spille sammen.

”Lige nu er vi lidt i limbo med FGU’en.”

Lærer, AVU

”Jeg tænker da, at der er ikke ret meget, vi gør nu, som ikke har trådt over til FGU.”

Leder, Produktionsskole

”Det er den unge, der er i fokus. Det at skabe nogle miljøer, hvor de unge kan bide til bolle, som klæder de unge på til at komme videre. Så det ikke er det institutionelle eller fagkampene, som er styrende. Det synes jeg er det specielle, og som jeg håber, der bliver meget mere af i den kommende FGU. At faglighederne kan spille sammen for de unge.”

Lærer, Produktionsskole

”FGU – det er en gave, at der er en SKAL for, at alle kompetencer skal inddrages.”

Leder, AVU

”Det er farligt, for det bliver for snævert og detaljestyret til, at der kan være plads til nogle med udfordringer. Og eftersom FGU bliver målrettet til dem, så kunne det godt tænkes, at dem inde i ministeriet skulle skrue ned for DJØF og op for virkeligheden og lave regler, som er fleksible nok til de mennesker, de skal bruges på. Vi arbejder meget med, at det ikke er skabelonen, der skal styre det. Vi må følge den unge.”

Lærer, Produktionsskole

DEN NYE FGU – HVORDAN SKABES BALANCE MELLEM ENHED OG MANGFOLDIGHED?

I første omgang er der flere interviewede lærere og ledere, der udtrykker usikkerhed om, hvad FGU’en konkret kommer til at betyde for den enkelte institutions og den enkelte lærers mulighedsrum. Overordnet set går bekymringerne på, **hvorvidt sammenlægningen formår at bibeholde den fleksibilitet, underviserne aktuelt føler de har** til at kunne tilrettelægge individualiserede indsatser til den enkelte elev eller målgruppe der, hvor der er behov – **eller om sammenlægning kommer til at betyde en standardisering på tværs** med faste skabeloner styrende for, hvordan man skal møde den unge.

Samtidig er det ikke sådan, at denne respons nødvendigvis skal læses som om, at skolerne er bange for at skulle ændre deres praksis – en styrkelse af det tværfaglige miljø hilses velkomment. Flere af lærerne på både produktionsskoler og AVU håber således, at FGU’en kan være med til at skabe mere mangfoldige faglige miljøer omkring de unge, hvor de forskellige fagdiscipliner (af både fagfaglig og socialpsykologisk karakter) kan lære af, og supplere op om, hinanden.

På denne måde kan institutionernes syn på sammenlægningen læses som, at **potentialet i FGU’en er muligheden for at styrke mødet med den unge gennem faglig mangfoldighed, imens risikoen ligger i standardiseringen af både faglighed og mødet med den enkelte elev.**

DET FÆLLES UDGANGSPUNKT: "VI SKAL MØDE DEN UNGE, HVOR DEN UNGE ER"

Ifølge aftaleteksten skal den nye FGU være en institution, hvor det pædagogiske møde med eleven tager udgangspunkt i det ovenstående ideal: At den enkelte unge skal mødes der, hvor den enkelte unge befinder sig.

Igennem undersøgelsen har undervisere på begge institutionstyper også refereret til eller ad forskellige veje paraphraseret over dette ideal, både teoretisk og gennem praksiseksempler. På forskellig vis bruges anerkendelse af den enkelte, undervisningsdifferentiering, elevinddragelse, feedback og realistiske udfordringer som greb, hvormed læreren forsøger at møde eleven ud fra elevens egne forudsætninger og historik.

Som sådan **deler AVU og produktionsskolerne dermed et stykke hen ad vejen et fælles menneskesyn, som der kan bygges videre på i FGU sammenlægningen.**

Men selvom det ideelle udgangspunkt, og til en vis grad også de pædagogiske greb, virker ens, er der dog stadig forskelle, når det kommer til udmøntningen heraf. En udmøntning som foregår under forskellige rammer og historisk-kulturelle kontekster. Derfor sættes der i forlængelse af undersøgelsens konklusioner i det følgende fokus på **fire fokuspunkter**, som med fordel kan have bevågenhed i de kommende implementeringsprocesser.

"Det handler om at tage udgangspunkt i den enkelte, og hvor den enkelte er. Der kan komme en elev, som virkelig bare vil det faglige, mens det for andre handler om at lære at komme fast hver dag – og alt derimellem. Man skal være god til at finde ud af, hvad den unge har brug for."

Lærer, Produktionsskole

"Her går vi ind og differentierer og ser på den enkelte kursist. Så vi går ind og tilrettelægger undervisningen ud fra den individuelle. Den vigtigste ting som differentiere det, det er at lære dem at lære."

Lærer, AVU

"Vi har altid samtaler med eleven, før de starter her. Det, de skal tage med derfra, er, at her er det ikke almen-undervisning. Det er ikke en skabelon, som skal ned over hovedet på den unge. Vi beder dem kvalificere os til at lave undervisning sådan, at det giver mening for dem."

Lærer, Produktionsskole

"Jeg tror, det vigtigste, jeg har fokus på, er at se den enkelte i hver time. Jeg har et mål om at give alle noget feedback på så kort tid som muligt. For ellers så gemmer de sig bag en computerskærm, hvis de har angst. Men netop det der med at se det individuelle."

Lærer, AVU

"Vi møder dem der, hvor vi kan udfordre dem. Ikke udfordre dem for meget, men dog udfordre dem."

Lærer, Produktionsskole

”Hvad er skolens primære opgave?”

”Det er jo undervisningen, det vil alle vi lærere sige i hvert fald. Og det er det også. Jeg kommer hver dag, fordi jeg skal undervise. Jeg bruger ikke så meget tid på ting, der også kunne være sjovt, det er rigtigt meget ting, der er målrettet eksamen.”

Lærer, AVU

”Det skal være en produktion - et eller andet der skal bruges til noget. Noget nogle ville købe. Det er en vigtig ting ift. det, at de udvikler sig, så de kan få selvtilid og selvværd. Det her med de duer til noget og kan noget.”

Lærer, Produktionsskole

”Det første primære mål er jo deres faglige udvikling. Men for, at de kan skabe en faglig udvikling, så må man også se på den personlige udvikling. For udvikler de sig personligt eller på andre aspekter, så er det lige så givende for os. Hvis du kommer ud på arbejdsmarkedet, så bliver du jo målt på en masse ting. Det er ikke kun de faglige kompetencer, som er afgørende. Du skal kunne samarbejde, færdes socialt og en masse andre ting udover det faglige. Det kan vi hjælpe med her.”

Lærer, AVU

”Et eller andet sted er de jo på en dannelsesrejse, fra at stå op om morgenen og møde op, spise morgenmad og have undervisning og ikke sige fuck hver anden gang, de snakker.”

Lærer, Produktionsskole

FOKUS 1: MÅL OG MÅLSÆTNING (I)

På både AVU og produktionsskolerne er man bevidste om, at mødet med den unge ikke kun handler om at møde den unge på fagligheden – der, hvor den unge er i sit liv, og hvor den unge realistiske set kan komme hen, handler i høj grad også om se på aktuelle personlige og sociale ressourcer og deres udviklingspotentialer.

Der kan dog spores en grads- og forståelsesforskel på de forskellige institutioner, som man – lidt karikeret – kan redegøre for på følgende måde:

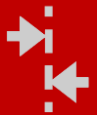
På AVU er lærernes forståelse af hovedformålet uddannelsesparathed. Målet er faglig læring, og der er fastsatte formelle mål for, hvad alle elever skal kunne inden for et fag. Dette måles via eksamen – altså en fastsat barre, som alle skal over. Læreren arbejder med elevernes personlige og sociale kompetencer bliver som følge af dette fokus mere midler til at opnå det faglige mål, som giver adgang til videre uddannelse.

På produktionsskolerne er undervisernes forståelse af hovedformålet bredere. Den almene dannelse eller livsduelighed fylder mere. Selvom fokus også er på uddannelses- eller arbejdsmarkedsparathed, så det ses mere som et vigtigt delelement *under* det at blive livsduelig og altså ikke som noget, der er særskilt ophævet. Dette syn har plads, fordi man har rammer, der tillader en bredere fortolkning af, hvad eleven har brug for: Målet er ikke på samme måde standardiseret ved, at alle elever skal bedømmes ift. at nå et bestemt og målbart niveau inden for et enkelt fags traditionelle kriterier – målet er, at eleven udviser en udvikling med udgangspunkt i den situation, som eleven startede med. Læreren arbejder med eleven bærer i forlængelse heraf heller ikke præg af en hierarkisering mellem faglige, sociale og personlige kompetencer – fokus er på den kompetence, der har mest brug for at blive udviklet og styrket.

MÅL OG MÅLSÆTNING (II)

Potentielt dilemma: Hvordan kan man på FGU'en opnå en fælles forståelse for, hvad et mål er, hvem der sætter det, og hvordan det opnås?

De forskellige syn på målsætning er opsummeret i følgende model:

	AVU	PRODUKTIONSSKOLE
	Kriterie syn: Målet defineres ved rejsens ende (hvorvidt eleven har nået et fastsat niveau eller kriterie).	Processuelt syn: Målet defineres ved rejsens længde (Hvorvidt eleven har udviklet sig meget fra sit udgangspunkt).
	Mere hierarkisk ordnet: Det sociale og personlige styrkes, <i>fordi</i> det giver grobund for at nå faglige mål.	Mere situeret ordnet: Hierarkiet mellem faglige, sociale og personlige målsætninger er ikke på forhånd givet.
	Mere systemisk satte grænser: Mål og konsekvenser ved opfyldelse/overskridelse heraf sættes og opretholdes i højere grad af tydelige, organisatoriske markører (såsom standardiserede eksamenskriterier, fraværprocenter).	Mere fleksible grænser: Mål og konsekvenser ved opfyldelse/overskridelse vurderes i højere grad af læreren/evt. i samråd med nærmeste vejleder.

FOKUS 2: ITALESÆTTELSE AF FAGLIGHED

I aftaleteksten for FGU'en beskrives, hvorledes den skal tage udgangspunkt i "produktionsskolernes særlige pædagogik, kombineret med de almenfaglige elementer fra VUC". Der lægges også op til, at de forskellige tilbud under FGU'en skal indeholde undervisning i både teori og praksis, dog med forskellige vægtninger.

At imødekomme dette lokalt kræver dog præcision i ordvalget. I indeværende undersøgelse har mange interviewede lærere løbende brugt flere begrebspar, der på forskellige måder modstiller og afgrænser, hvordan tilgangen til de unge burde være: F.eks. *Teori vs. praksis, værksted vs. skole/skolastik, fagfaglighed vs. faglighed, pædagogfiguren vs. håndværkeren, osv.*

På produktionsskolerne bliver fag som matematik og dansk hurtigt forbundet med boglighed og tavleundervisning – tilgange, som flere elever har haft dårlige skoleerfaringer med, da de ikke har kunnet leve op til de krav, der har fulgt med sådan undervisning. Flere værkstedslærere ser det ofte som deres opgave at beskytte eleverne imod "skolastik" og prøver at bevæge sig væk fra lærerrollen og arbejde sammen om fælles hands-on projekter.

Spørgsmålet er dog, om der faktisk findes sådanne inherente modsætninger imellem det, man skal lære, og måden man bedst lærer det på – kan matematik og dansk ikke lige såvel bero sig på praksis og projektpædagogik, som smedjearbejde kan arbejdes med teoretisk, med fx teori om æstetik i designet eller de kemiske processer i jernet, når det varmes op?

Et kommende dilemma for FGU'en bliver at få skabt en fælles og måske mere bred forståelse for, hvad faglighed kan være. Man kan med fordel søge at etablere et fælles sprog, der kan mægle mellem de forskellige fagkampe og synliggøre, hvordan mangfoldigheden af fagdiscipliner, didaktikker og læringssyn kan supplementere hinanden i stedet for at blive modsætninger.

"Det handler om at have respekt for faglighederne, og ikke komme ind og gøre det hele skolastisk. Lad praksismiljøet være bærende, men også at drage nytte af de muligheder der er i de forskellige rum. Det er fordi det bliver italesat hver gang der kommer noget alment ind. Så tænker mange praktiske folk at nu bliver det for skolastisk. Så kommer der en modstand."

Lærer, Produktionsskole

"Fokus lige nu er, at de lærer begrebsapparatet og at bruge analysemodellerne. Så det er meget tavleundervisning men også at gennemgå teksterne."

Lærer, AVU

"Og så har vi den her "vi skal sammen løse den her opgave". Det adskiller os også fra den der "jeg er lærer, og jeg kommer og giver dig en opgave, som du som elev skal løse". Vi er sammen om at lave en produktion. Det tænker jeg gør en forskel. Og jeg går også med og arbejder med, vi arbejder sammen med dem for at nå det fælles mål."

Lærer, Produktionsskole

"En ting jeg tænkte på er at lære dem at lære. Der skal sættes nogle faste rammer i livet i læringsprocessen for at man kan lære at lære. Der synes vi er gode herude til at undervise alternativt uden om tavlen."

Lærer, AVU

”Du kan teste dem for at finde ud af, hvordan er de. Man skal aldrig på forhånd sige, den her klasse er sådan, så gør jeg således. Man ændrer personlighed, strategi og væremåde afhængig af hvilket hold man er i. Det kræver tid. [Man skal være] en kamæleon. Du skal både være mor, far, politibetjent, sygeplejerske. Du har mange hatte på som underviser.”

Lærer, AVU

”Vi er ret personlige. Man må sætte sig selv i spil, hvis de skal give noget af sig selv.”

Lærer, Produktionsskole

”Når det gælder eleverne, så synes jeg, at jeg har en personlig og venskabelig tilgang til dem. Men jeg er også blevet opmærksom på, at det er vigtigt, at man holder eleverne i en armlængde. Det gør jeg simpelthen for at beskytte mig selv. Det er også en måde, hvor jeg sætter nogle forståelige grænser, for bliver det alt for venskabeligt, så kan de ikke forstå, hvis jeg nu pludselig dumper dem til eksamen. Det kan godt skabe nogle voldsomme reaktioner.”

Lærer, AVU

”Den samarbejdende pædagogiske praksis vi har. Det er almenlære, pædagog, vejleder og værkstedslære. De tre fagligheder arbejder hele tiden sammen med den unge.”

Lærer, Produktionsskole

FOKUS 3: PÆDAGOGISKE KOMPETENCER

I aftaleteksten for FGU'en står, at der i FGU'en vil blive lagt vægt på at ”skabe et inkluderende læringsmiljø, der skærper kravene til undervisernes pædagogiske kompetencer”. I tråd med de tidligere pointer er en sådan skærping også et spørgsmål om at, at de nye institutioner skal italesætte eller definere deres forståelse af pædagogiske kompetencer og i forlængelse heraf diskutere, hvilke delelementer der skal være genstand for skærpede krav – er det fx relationskompetence, didaktisk kompetence, eller fagfagligheden?

I indeværende undersøgelse er vi også flere gange stødt på mange forskellige udlægninger af, hvordan man er pædagogisk kompetent. For nogle lærere på både AVU og produktionsskolerne kan deres personlighed nærmest bruges som en kompetence, man kan benytte sig af – det at give sin personlige historie, være åben, skrøbelig eller umiddelbar. Ledelserne genkender også dette og tænker også lærerens temperament og personlighed ind, når en ny klasse skal matches med en lærer, eller en elev matches til en lærer.

Som beskrevet i konklusionen fortæller underviserne, at de langt hen ad vejen griber deres undervisning an på forskellige måder og lykkedes med det. Måske også fordi ledelsen har placeret dem i en arbejdsituation over for nogle elever, der indbyder til netop deres kompetencer og personlighed. Derved kan det, som flere ledere også har sagt, være en fordel at have en mangfoldig lærerstab med forskellige tilgange, kompetencer og personligheder til mødet med den ligeså heterogene elevgruppe. Dette betyder dog også, at diskussionen om pædagogiske kompetencer bliver mere kompleks – udfordringen på FGU'en bliver derfor at integrere meget forskellige bud på pædagogiske kompetencer, samtidig med de i relation til hinanden skal fungere som en enhed.

FOKUS 4: RAMMER, TID OG KOORDINERING

I aftaleteksten beskrives, hvorledes FGU'en skal "bygge på styrkerne fra eksisterende forberedende tilbud, men inden for en ny ramme i et inkluderende læringsmiljø".

Flere lærere og forstandere fra de besøgte produktionsskoler har udtrykt bekymring for disse nye rammeforhold, og hvorvidt de fortsat vil tillade en bibeholdelse af fleksibiliteten fra den nuværende ordning. Grundet produktionsskolernes typisk mindre institutionsstørrelse er der fx flere skoler, hvor hele lærerstaben mødes kort hver morgen. Til disse morgenmøder kan de hurtigt koordinere forskellige aktiviteter, vende responser på pludselige situationer eller lægge fokuspunkter ind i dagen. Dertil har de også mindre holdstørrelser og med deres fokus på produktion frem for tavleundervisning, som i højere grad kræver lærerens tilstedeværelse, er der tid til pludseligt at tage en time ud til en elev, som har behov for det. Flere lærere har således historier, hvor de midt på dagen har gået en lang tur med en elev for at gribe muligheden for at hjælpe, styrke relationen eller få viden om eleven i lyset af en udfordrende situation.

AVU er i kontrast hertil ofte en del af en langt større organisation, evt. spredt udover flere matrikler, og de enkelte underviseres dage er ikke nødvendigvis styret af fælles morgen, start og sluttidspunkter. På denne måde kan de ikke mødes med samme frekvens i en lille kreds og tage status dag til dag. De kan heller ikke forlade deres klasser i længere tid, da der ofte er planlagt en konkret tavleundervisning af en vis varighed.

I undersøgelsen har produktionsskolelærere pointeret, at deres gode praksis langt hen ad vejen skyldes deres agile rammer for tid og koordinering. **Dilemmaet for den lokale udmøntning af FGU'en er, hvordan sådanne rammer – herunder størrelse på institutioner og klasser, samt institutionsskemaer og kollegaernes mødefrekvenser – skal være for at understøtte pædagogikken.**

"En af mine elever kan ikke være til matematik kun med mig. Hun reagerede fysisk men kunne ikke sætte ord på. Så vi aftalte, at vi at vi gik en tur og snakkede lidt om det. Så opdagede vi, at det var godt, når vi kom ud af matematikrummet, af autoritetens sfære. Og når jeg lagde læreren lidt til side og blev mere menneske, så kunne vi bedre snakke. ... Så vores guldæg er at spørge ind til de historier, de bærer med sig. Og forudsætningen for, at det her kan lade sig gøre, er, at skemaet ikke er så tæt. Det tog jo godt 40 minutter til en time at snakke med min elev. Der er tid til at snakke. Og det, at der er tid, er en forudsætning for, at det kan virke. ... Sådanne problemer som hendes kan man jo ikke navigere i VUC miljøet, som det er nu. ... Så der er nogle rammevilkår som er vigtige."

Lærer, Produktionsskole

"Jeg havde en elev, der kom hver dag kl. 8, men så gik han igen 10 min over 8. Men han mødte op, og så skete der langsomt en udvikling. Pludselig kunne han være der til kl. 10, så til middag to gange om ugen, og på den måde kan man også bygge det op hen af vejen."

Lærer, Produktionsskole

INSPIRATION TIL IMPLEMENTERINGSPROCESSEN

På baggrund af konklusionerne og de udvalgte fokuspunkter opsummeres her kort en række pointer, som aktører i de næste års implementeringsprocesser af FGU'en med fordel kan have for øje i arbejdet med at skabe en organisation, som kan balancere mellem enhed og mangfoldighed. Der kan med fordel lokalt inddrages aktører fra de forskellige sammenlagte institutioner til en diskussion om:

- ❑ Hvordan skal man forstå mål og målsætning? Hvordan føres de bedst ud i livet? Hvilken praksis skal de afspejle sig i?
- ❑ Hvordan ophæver man dikotomier mellem fx *det boglige* og *det praktiske*? Hvordan gøres det i praksis?
- ❑ Hvad forstår man ved begrebet pædagogiske kompetencer, og hvilke kompetencer ønsker man at have fokus på? Hvordan opnås disse kompetencer bedst?
- ❑ Hvordan kan man bedst muligt tænke rammerne på FGU'en (elevantal, faste lærere, planlægningsfleksibilitet), så de understøtter de ønskede pædagogikker på tværs af FGU'ens linjer?

EPINION AARHUS

Hack Kampmanns Plads 1-3
8000 Aarhus C , Denmark
T: +45 87 30 95 00
E: aarhus@epinion.dk

EPINION KØBENHAVN

Ryesgade 3F
2200 Copenhagen N, Denmark
T: +45 87 30 95 00
E: copenhagen@epinion.dk

PROJEKTANSVARLIG

Johanne Grøndahl Glavind – Manager Education

T: +45 87 30 95 00, E: jgg@epinionglobal.com